

"Ҳидоят" кутубхонаси

ЎЛИМ ЙЎҚЛИКМИ?

Муаллифи **Исмоил ҲАКИМ ўғли**

«Мовароуннаҳр»
Тошкент - 2005

Туркчадан **Даврон Қобил таржимаси**

Сўзбоши муаллифи ва муҳаррир
Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон

Йўллов

Инсон хохлайдимиз-хоҳламайдимиз, ҳаётининг охири бир: ўлим. Ўзини қанча орқага ташламасин, ихтиёрсиз равишда борадиган манзили ҳам аниқ: қабр. Бу ҳақиқатни ҳамма сўзсиз қабул қилади.

Аммо ўлимни тушунишда ва ҳиссий қабул қилишда одамлар турли тоифаларга бўлиниб кетадилар.

Мўминлар ўлимни дунёдаги хизматларини адо этиб бўлгач, вазифаларидан озод бўлиб, энди абадий ҳаётларини бошлаш учун ҳақиқий диёрларига қайтиш деб қабул қиладилар, қабрни эса амал дунёсидан ҳисоб-китоб оламига очилган эшик деб биладилар.

Яратганни инкор этгучи, моддиюнчилик ботқоғига ботган кимса ўлимни борлиқдан йўқликка кетиш деб тушунади. Унингча, дунё фақат мана шу дунё, нарёғида ҳеч нарса йўқ, қабр эса жасадларни ютиб тупроққа айлантириб берадиган аждарҳо гўё.

Бу икки хил тоифа инсонлар дунёда: бири охират учун ишлайди, иккинчиси эса дунёси учун яшайди; бири дунёсини охиратига васила қилади, иккинчиси охиратини дунесига қурбон қилади. Ўлимдан кейин ҳаёт борлигига ишонган мўминнинг ҳаёти нақадар чиройли, хотиржам ва мазмунлидир. Ўлимдан кейинги ҳаётни инкор қилган кофирнинг дунё ҳаёти эса, нақадар тушкун, чиркин ва маъносиздир. Ушбу китобча тўғри эътиқодга ва тўғри йўлни ахтараётган, балки уни топишга қийналаётган, иккиланаётган, ҳақиқат сари дадил қадам ташлашга қалбидаги ва ақлидаги нималардир тўсқинлик қилаётган кишиларга айниқса фойдалидир. Муаллиф ниҳоятда билағонлик билан уларнинг мушқулларини зеҳнларига мос услуб ва мантиқий далиллар ила ҳал этишга ҳаракат қилган.

Севиқли Пайгамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам), насиҳат истаганга ўлим етар, деганлар. Зеро, ўлимдан таъсирчанроқ, ҳужжатлироқ насиҳатгўй йўқ. Гап юрак кўзи-қулоғининг очиқлигида. Юмуқ бўлса, ҳар куни ўлимга дуч келса-да, кўрмаганга-эшитмаганга олади, бу ҳақда ўйлаб бошини қотириб ўтирмайди.

Аллоҳ таоло ҳаммамизни насиҳатни тинглайдиган, оладиган ва шунга кўра ўзини ўнглайдиган, ақл ва юрак кўзлари очиқ бандаларидан қилсин.

Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон

Ҳаёт нимадир?

Ҳаёт ҳаракатдир. У тўрт ҳолатда ўзини намоён этади:

1. Тош, тупроқ, маъдан ва осмон жинслари каби жонсиз жисмларда ҳаёт энергия ҳолатида бўлади.

2. Жонли мавжудотларнинг энг оддийи ҳисобланган ўсимликларда энг оддий жонли ҳаёт бўлади.

3. Ҳайвонларда янада ривожланган ҳаёт ва жонлилик бордир.

4. Инсонлар ҳам жонлидир, ҳам руҳлидир. Улар руҳ воситаси билан ақл, шуур каби кжсак қобилиятларни ўзларида мужассам этиб, "олий махлуқ" сифатига эришган.

Коинотдаги барча нарса маълум бир низом асосидаги ҳаракат ичидадир. Ҳар бир нарсани яратган Аллоҳ "Ҳайй" (*Ҳайй — Аллоҳтаолонинг сифатларидан бири бўлиб, «жонли» ва «тирик» маъносига келади. Аллоҳ ҳаёт соҳибидир, ҳар нарсага Уҳаёт беради.*) сифати билан тажалли этиб, ҳар бир нарсага ҳаёт берароқ, уларнинг ўзаро алоқасини таъминлаган ва барча нарса Борлиқ ҳолатига келган.

Жонли ва жонсиз бутун мавжудотнинг ўзак моддаси атом (зарра)дир. Заррабинларда ҳам кўриш қийин бўлган бу кичик борлиқ энг катта мавжудот билан ўзаро алоқадордир. Кичкина бир чивиннинг ҳам ҳаво қатлами (атмосфера) билан, қуёш, сув ва тупроқ билан мустақкам алоқаси бор. Чивин: "Буларнинг ҳаммаси меники", дея олади ва улардан истаганича фойдаланади.

Ҳаёт борки, кичкина бир данак каттакон дарахтга айланади. Ҳа, ҳаёт туфайли энг кичик нарса энг катта ҳукмини олар экан, энг катта нарса ҳам энг кичик нарсага хизмат қилади. Бунга қуёшнинг гулга хизмат этиши, гулнинг эса, ўсиб ривожланиши ва ўз рангларида қуёшнинг рангларини кўрсатиши ёрқин мисол бўлади.

Ҳар бир нарсада ҳаёт (тириклик) мавжуд, аммо биз баъзи нарсаларни жонсиз деб ҳисоблаймиз. Ваҳоланки, биз жонсиз деган тошлар ва темирлар ҳам зарра (атом)лардан ташкил топган. Уларда ҳаётнинг «энергия» деб аталадиган шакли мавжуд.

Зарралар ядро ва электронлардан вужудга келгани маълум. Ўз навбатида ядролар мусбат протон ҳамда зарядсиз нейтронлардан таркиб топган. Электронлар эса, манфий зарядга эга. Шу тариқа ядро электронларни ўзига тортади, улар ҳам ядро атрофида айланади. Мана шу тортиш ва айланиш энергиядир. Бундан ташқари, "ядровий энергия" ёки "атом энергияси" деб аталадиган, радиоактив реакцияларида майдонга келадиган жуда кам микдорда масса йўқотишлари ҳам бўлади. Масса энергияга, энергия массага айланади. Бунга "масса билан энергиянинг сақланиш қонуни" дейилади. Физика китобларида унинг формуласи ҳам бор, жуда кўп муаммолар шу формула асосида ечилади.

Модомики ҳар бир нарса зарралардан таркиб топган экан, уларда эса ҳаётнинг энергия деб аталувчи шакли мавжуд экан, демак, биз жонсиз ҳисоблаётган мавжудотлар ҳам ўзига хос ҳаётга эгадир. Жонсиз нарсалардаги ўзига хос ҳаёт хусусида китобимизнинг "Тошлар ҳам тирилади" деган бўлимида тўхталамиз.

Заррабинларда ҳам кўринмайдиган даражадаги кичик зарралардаги ҳаракат қуёш системасининг ҳаракат тарзига ўхшаб кетади.

Демак, қуёш системасини яратган, интизомли ва тадбирли қилган, унга ҳаракат бериб, бу ҳаракатга давомлилик бағашлаган Ким бўлса, заррани яратган ҳам Удир. Бошқача айтганда, зарра-ни ярата олмаган қуёш системасини ҳам ярата олмайди.

Зарранинг тузилишига такрор назар ташлайдиган бўлсак, ядронинг атрофидаги биринчи айланада икки электрон, иккинчи айланада саккиз электрон жойлашганини кўрамиз. Заррани яратган Аллоҳ уларнинг тартибли ҳаракатини ҳам Ўзи таъминлайди, яъни, заррачалар аралашиб кетмайди.

Темир зарраси сув билан бирлашса, темир оксидланади, яъни, занглайди. Олтин сув билан,

яъни, кислород билан ҳеч қачон бирикмайди. Бу қондани сира ҳам ўзгартириб бўлмайди. Демак, кимё китобларидан жой олган қонунларнинг яратувчиси Аллоҳдир. Олимлар бу қонунларни топиб, кашф этадилар, холос. Мўмин Аллоҳнинг қонунларини кўпроқ ўрганиши керак. Бироқ ҳозирги даврда бунинг тескариси бўляпти.

Ҳаёт ёрдамида ой ҳам бир вақтнинг ўзида тўрт хил ҳаракатни бажаради.

1. Ўз ўқи атрофида айланади.
2. Ер атрофида айланади.
3. Ер билан бирга Қуёш атрофида айланади.
4. Қуёш системаси билан бирга, спиралсимон бир ёй чизиб, Вега буржиги қараб ҳаракат қилади.

Хуллас, кичкина бир оламга бўшлиқда икки хил ҳаракатни бирваракай ва доимий қилдира олмаган инсон ойга тўрт хил ҳаракатни бир вақтнинг ўзида қилдираётган Аллоҳга имон келтириб, унга сажда қилишга мажбур. Қуёш системасининг ҳаракатланиши унинг ҳаётга эга эканини кўрсатади, худди шунингдек, галактикалар (Галактика — *ичида қуёш системаси каби жуда кўп системалар бўлган буюк юлдузлар туркуми. Масю, Сомон йўли ҳам бир галактикадир. Галактикалардан қуёш системасига энгяқин бўлган Вега буржи қуёш системасини ўзига тортяпти. Қуёш системасининг энг чет доирасидаги Плутон Вега буржиги кирди дегунча қиёмат қўпади (яна Аллоҳ билади).*) ва фазо бўшлиғи ҳам ҳаракатланади ва улар ҳам ҳаётга эгадир.

Модомики Аллоҳнинг ҳамма сифатлари ҳар ерда намоён бўлаётган экан, демак, мўмин киши ҳар ерда Аллоҳга итоат ва ибодат қилиши керак.

Зарралардаги энергия шу зарралардан тузилган ўсимликларда ўзини ҳаёт (жонли) ўлароқ намоён этади. Ўсимликларни вужудга келтириш вазифасини олган органик (тирик) зарра (атом)лар у ўсимликларнинг қуриши ё ёниб кетиши билан хизматларидан ҳеч нарса йўқотмасдан, такрор тупроқда ўша вазифаларини давом эттираверади. Шу тариқа зарраларни йўқдан бор қилган Аллоҳ Ўзи жорий этган синтез ва анализ қонунларила у зарралардан молекулалар, молекулалардан ҳужайралар ва аъзолар ижод этиб яратади.

Акли, илми ва онги бўлмаган зарра каби бир борлиқ фақат ва фақат Аллоҳнинг вазифадор бир аскари сифатида жуда катта борлиқларнинг вужудга келишида хизмат қилади, иморатга бир ғиштча бўлади. Кўриниб турган шу барча биноларнинг муҳандис ва усталари бор бўлсин-у, заррадан то ҳужайрагача ва галактикаларгача бўлган муҳташам саройларнинг қурувчиси — Сонеъи Ҳаким (Сонеъи Ҳаким — *Аллоҳ таолонинг сифатларидан бўлиб, Сонеъ — жуда чиройли қилиб ясовчи, яратувчи; Ҳаким — ҳикмат эгаси маъноларидадир. Яъни, ҳикмат билан яратган Зот*). бўлмасин... ҳеч мумкинми шу?!

Ҳаёт ҳайвонларда янада ёрқин бир шаклда намоён бўлади. Инсонларда эса ҳаётнинг энг юксак чўққисини кўрамиз. Инсон жонли бўлиши билан бирга ақл, онг ва хаёл каби тараққий ва такаммул белгиларига ҳам эга. Ҳа, инсоннинг ақш туфайли кема, учоқ ва автомобиллар, қисқаси, XX аср тараққиёти (цивилизацияси) юзага келди.

XX аср тараққиёти Аллоҳ берган ақл ҳосиласидир. Шунинг учун ақлли киши унга шу ақлни берган Аллоҳга имон келтириб, унга итоат этиши лозим.

Тириклик туфайли бир нафасли ҳаво ўпкаларимизга кириб, ҳаво йўлларида ўтиб, вужудимиздаги милёнлаб ҳужайраларга тарқалади ва ҳужайралардаги углеродни олиб ташқарига чиқади. Шу тариқа сиҳатимиз таъминланяпти ҳамда танамизнинг ҳарорати ўттиз олтию етти даражада ушлаб турилибди. Танамиз ҳароратининг бир хиллигини таъминловчи Аллоҳ биз чиқарган ҳавони ўсимликларга озуқа қилиб берган. Ўсимликлар карбонат ангидридни ютиб, кислород чиқаради. Улар чиқарган кислороддан биз такрор нафас оламиз ва соппа-соғ яшаймиз. Хуллас, ўрмонларнинг нафас олиши билан инсоннинг нафас олиши орасида ғаройиб бир алоқа бор, бу алоқа ҳаётни яратган ва ҳар нарсага ҳаёт берган Аллоҳнинг бутун борлиқни қамраб олган Низомидан бир парчадир, холос.

Автомобил каби ўзини ўзи ҳаракат қилдирадиган жисмлар Аллоҳ яратган энергиядан фойдаланиб ясалгандир. Автомобилни ясаган уста жонли бир нарса ясамаяпти, балки Аллоҳ берган энергияни татбиқ этиб, ҳаракат ҳосил қияпти. Масалан, электр ўзини иссиқлик, еруғлик ва овоз шаклларида биддиради. Электрни Аллоҳ яратмаса эди, магнитофон ва радиони ясаш мумкин бўлармиди? Бензин ва оҳан (магнит) бўлмаса эди, йигирманчи аср бўлармиди?

Ўлимнинг ўзи бир борлиқ

Борлиқдар моддий ва маънавий қисмлардан иборатдир. Масалан, оч қолиш, қўрқиш, хаёл суриш, изтироб чекиш каби маънавий борлиқлар кўзга кўринмайди, қўл билан тутилмайди, лекин бажарган ишлари билан ўзларини кўрсатади. Туш кўрмаганга тушнинг нима эканини англатиш мумкин бўлмаганидек, тиши оғримаган одамга ҳам тиш оғриғини англатиб бўлмайди. Шунинг учун "Рухий ҳодисалар ҳис қилиш билан билинади", дейишади.

Бинобарин, ўлим ҳам маънавий бир борлиқдир, унинг ўзини кўрмасак ҳам, қилган ишларини кўрамиз. Ўлим борлиқ ҳисоблангач, ўлганларнинг йўқликка кетинги мумкин эмас. Ўлим ҳолат ўзгаришидир. Биз руҳлар оламида ўлиб, онамизнинг вужудида тирилдик, онамизнинг вужудида ўлиб, дунёда тирилдик, энди дунёда ҳам ўламиз, қабр эшигидан ўтиб, охиратда қайта тириламиз.

Ўлим ҳолат ўзгариши бўлгач, "дарахт ўлди", деб бўлмайди. Чунки унинг данаги қолади. Данакни тупроққа кўмсақ, униб чиқади, яъни, ёш ва гўзал бир кўринишда қайта тирилади.

Данакни ҳеч қачон йўқ қилиб бўлмайди. Уни есақ, озуқа, ёқсақ, иссиқлик бўлади. Чириндиси эса, ўғит бўлиб тирилади. Ерга сепсақ, тупроққа аралашади, тупроқ эса, ўсимликлар вужудида тирилади.

Улкан ўрик дарахтини кичрайтириб, данак исмли тобутга солган Аллоҳ данакнинг вужудида бир вақтнинг ўзида ўлим ва ҳаётни мужассамлаштиради. Масалан, стол устига қўйилган данак ўлик, аммо у айни вақтда тирикдир, чунки у тупроққа кўмилса, ўса бошлайди. Шунингдек, тобутдаги инсон ҳам дунё нуқтаи назаридан ўлик, охират жиҳатидан эса тирикдир. Чунки инсон бир уруғ, бир данак каби тупроққа кўмилади, қабр эшигидан ўтиб, охират ҳаётини давом эттиради.

Ўлим ҳаётнинг зиддидир. Зид нарсалар бир-бирини тўлдириши эътиборга олинса, ўлим ҳам ҳаётни поёнига етказди. Шунингдек, ошқозонимизда ўлган озуқалар бизга ҳаёт бўлади. Замон дарёсида оқаётган моддаларнинг бир (тирик) ҳолатдан бошқа (ўлик) ҳолатга ўтишини ўзгарувчан токнинг фаза ва амплитудаси даврларига ўхшатишимиз мумкин. Сигир еган ўтлар ўлади. Ўлган ўтлар сигирнинг вужудида тирилади, гўшт, сут ва бузоққа айланади. Сигирнинг гўнги ўтларнинг илдизидан қайта тирилиб, ўсимлик бўлади. Гўнлар тириляётган бу оламда инсоннинг тирилмасдан мазорда ётиши ақлга ва илмга зиддир.

Тошлар ҳам тирилади

Умуман жонсиз ҳисобланган тошлар тирилар экан, тупроққа айланган инсонларнинг тирилмаслиги мумкин эмас.

Қоялар парчаланиб шағал бўлади, шағаллар майдаланиб қум бўлади, қумлар ҳам майдаланиб тупроқ бўлади. Демак, қоялар тупроқни таъминлайди.

Геология китоблари ёрдамида дунё илк яратилган даврга илмий саёҳат қилсак, ер хоҳ қуёшдан ажралган бўлсин, хоҳ газ булутларининг зичланишидан шаклланган бўлсин — ҳар икки ҳолатда ҳам дунё дастлаб ҳавосиз, сувсиз ва тупроқсиз қаттиқ жисм парчаси ёки тошдек қаттиқ бир жисм бўлганини кўрамиз. Бу улкан тош ёки қаттиқ жисм парчасидан денгиз, атмосфера ва минглаб турли жонзотларни яратган Аллоҳ дунёни такрор молекулалар ва ёки зарралар ҳолига қайтарса, иккинчи марта янгидан жонлиларни ярата олмайдами? Қийин бўлса,

илк яратиш қийин бўлинш мумкин, қайта яратиш осонроқдир. Демак, қиёмат қўпса, ҳар бир нарсa кулдек кўкка совурилса, Аллоҳ бутун жонзотларни қайтадан ярата олади. Айниқса, ўз ихтиёри билан бир қанча яхши ва ёмон амаллар қилган инсонлар учун Маҳкамаи Кубро (Олий суд) қуради, яхшиларга мукофот, ёмонларга жазо беради.

Маълумки, темир занглаб чирийди. Чириган темирлар тупроқ бўлади, тупроқ ўсимликлар танасида тирилади. Темирлар тириляётган бу оламда инсонларнинг қайтадан тирилишига гумон қилиб бўладими ахир?!

Истасангиз, бундай бир тажриба ўтказиб кўринг. Катта бир тошни олиб, ун ҳолатига келгунича яхшилаб майдаланг. Кейин бу тош унини бир тувакка солиб, ичига бир данак ёки уруғни кўмиб қўйинг. Ўсимлик ўса бошлайди. Аммо ўсимлик етарлича ривожланмайди, чунки тош қумида органик моддалар етарли эмас. Агар тувакка озгина гўнг солинса, ўсимликларнинг чиройли ўсиб-ривожланаётганини кўрасиз. Тош уни билан гўнг ўсимлик вужудида ана шундай тирилар экан, ўлган инсоннинг қайта тирилишига ишонмай кўринг-чи! Тош уни ва ҳайвон гўнгига шундай тирилиш хусусиятини берган Аллоҳ энг мукамал махлуқ бўлмиш инсонни ўлдириб, қайта тирилтира олмайдими?

Ҳа, тошлар тирилади, Аммо Аллоҳнинг раҳматидан насибасини ололмай тошдек қотган қалблар...

Гўнглaр тирилади, лекин ахлоқсизликнинг ифлос ва тубан ҳаётини маданият ҳисоблаган инсонлар исломиятнинг моддий ва маънавий оламларида тирилмаслиги мумкин. Ҳолбуки, ҳар ким учун тавба эшиги доимо очикдир. Чунки тирилишимиз каби, тирилиб жаннатга кетишимиз ҳам муҳим.

Ҳужайрада ҳаёт

Инсон танасидаги энг кичик борлиқ ҳужайра эмас, балки зарра (атом) ҳисобланади. Зарралар ўзига хос энергия манбаи бўлиб, жонли ва жонсиз барча нарсанинг асосини ташкил этади. Бундан ташқари ҳар бир зарра жуда кўп мавжудотлар вужудида муайян вазифани энг мукамал равишда адо этгани ҳолда, ўзидан ҳеч нарсa йўқотмайди. Жуда кўп ишчи ва хизматчилар бутун диққат-эътибори билан ишлаб, баъзан ўз ишларида хатоликка йўл қўйишлари мумкин, аммо ақли, илми ва тажрибаси бўлмаган зарралар энг гўзал бир шаклда вазифаларини адо этадилар. Бухол зарраларнинг Аллоҳ амри билан ишлаётганини кўрсатади. Зарралар инсон деб аталадиган саройнинг ғиштлиридир. Маълумки, бир саройнинг қурилиш ашёлари ўз-ўзидан пойдевор, деюр ва устун бўлолмаганидек, зарралар ва зарралардан майдонга келган молекулалар ҳам ўз-ўзича инсон саройини қура олмайди. Бу ишни зарралардан барча нарсани ясаган ва яратган Нозими Мутлақ Аллоҳ қилади (Нозими Мутлақ — *мутлақ (хатосиз, мукамал) низом, тартиб берувчи маъносида*)

Тез-тез кўряпмизки, биноларни йиқитиб, қайтадан қуришяпти. Ажабо, инсон биносини қурган Аллоҳ уни йиқитиб қайтадан қура олмайдими?!

Зарралардан молекулаларни, молекулалардан ҳужайраларни яратган Аллоҳ юят кичик бу ҳужайраларга кўпайиш, сезиш, озикданиш ва ўлиш каби инсонга хос хусусиятларни берган. Ҳужайра гўё бир инсон каби яшайди. Бинобарин, инсоннинг вужудида ҳужайра деб аталадиган милёнларча кичкина инсончалар яшайди, деса бўлади.

Бир инсон вужудида милёнларча ҳужайрани инсондек яшатиб қўйган Аллоҳ балиқнинг қорнида Юнус алайҳиссаломни яшата олмайдими?!

Зарралардан молекулалар, молекулалардан ҳужайралар, ҳужайралардан эса инсон яралгандир.

Энди коинотга назар ташлайлик:

Зарралардан молекулалар, молекулалардан осмон жисмлари, осмон жисмларидан Қуёш системалари, Қуёш системаларидан эса галактикалар қурилган.

Демак, инсон кичрайтирилган бир коинотдир.

Демак, коинотни яратган ким бўлса, инсонни яратган ҳам Удир. Инсонни ярата олмаган зот, коинотни ярата олмайди. Демак, табиат яратувчи эмас. Ҳеч бир нарсаси ўзини ўзи ярата олмайди. Ҳар нарсани яратувчи ёлғиз Аллоҳ таолонинг Ўзидир.

Табиат бир санъат асаридир, санъаткор бўла олмайди. Табиат бир китобдир, котиб бўла олмайди. Табиат бир нақшдир, наққош бўла олмайди.

Ҳужайра илми билан шуғулланадиган соҳанинг (гистология) кўзга кўринган олимларидан Алекси Карел ҳужайра устида қилган илмий ишлари ва тадқиқотларидан кейин "Инсонлар, уйғонинг" ва "Инсон мажҳулдир" номли иккита асар ёзди. Олим бу китобларида инсонларни уйғотиб, табиат исмли бугдан воз кечиб, Аллоҳга имон келтиришга чақиради.

Шу соҳанинг олимларидан бири билан суҳбатда: «Сизларнинг тадқиқотларингизнинг аҳамияти жуда катта», дедим. У: «Нега бундай деб ўйлайсиз?» деб сўраб қолди. Тушунтира бошладим.

Ҳар жонлининг ҳужайраси бир-биридан фарқли ясалган. Масалан, маймун ҳужайрасидаги хромосомалар сони билан инсон ҳужайрасидаги хромосомалар сони бир хил эмас. Фақатгина электрон микроскоплар билан кўрилиши мумкин бўлган айрим хромосомалардаги генларга "наслга тортиш" хислати жойлаштирилгандир. Янги туғилган чақалоқнинг қариндошларидан бирига ўхшабини илм ген тушунчаси билан изоҳлайди...

Энди ўйлаб кўрайлик, кичкина бир генга бир инсоннинг кўз, қулоқ, бурун тузилиши қандай жойлаштирилган? Ҳар бир жонзотнинг аввали битта ҳужайра бўлса-ю, қандай қилиб ҳар бир ҳужайрадан бошқа-бошқа вужуд шаклланыпти? Бири маймун, бириси инсон, бири сигир, бириси мушук бўляпти? Ҳужайрадан ҳар хил вужудлар яратиш ва бир жинсга турли шакллар бериш тасодиф бўлиши мумкин эмас. Инсоннинг кафтдеккина юзида инсонлар соничалик чехра фарқлилиги бор. Ҳеч ким бошқа бировга тўлиғича ўхшамайди. Расмларни кузатсангиз, инсоният тарихида ўтганларнинг қиёфалари бир-биридан фарқли эканини кўрасиз. Демак, илк инсонни яратган Зот бутун инсонларни ҳам яратганки, ҳар кимнинг юзини бир-биридан фарқли қилган. Инсоният низоми бўлган исломият шартлари унга татбиқ этилиши учун инсонларнинг юзлари турлича яратилган. Юзлари бир-бирига ўхшаса, унда ҳар кимса бир-бирининг уйига кириб кетаверар ва никоҳнинг шартларини татбиқ этишнинг имкони бўлмас эди. Заррадан коинотгача ҳар нарсаси ҳоким бўлган Аллоҳ нгу тарзда никоҳ билан генни бир-бирига алоқадор қилиб қўйди. Генлар орқали инсонларни фарқли қилган Аллоҳ никоҳ билан оила ва турмуш қуришни буюрди.

Бу қадар буюк ва мукаммал низом ўткинчи бўла оладими?! Бу низомни яратган ва давомли қилган Зот охират низомини ярата олмайдами?!

Ҳалиги олим мекин бу тушунтиришларимни илмий ҳақиқатларга тўғри келишини айтди. Сўнгра деди: «Фақат бунда «физик оламдан бошқа» маъносидаги метафизикадан баҳс этилади. Аслида, ҳамма илм чегаралидир. Ҳар илмнинг чегараларидан унинг ташқариси кўринади. Мана шу биз гаплашаётган генларни микроскопларда кўришимиз мумкин, аммо бу геннинг ич қурилиши гистология ва ё анатомия илмларининг ташқарисига чиқиб кетяпти. Генни қўйиб турунг, ҳатто микробларнинг ич аъзолари бор. Ҳатто микроскоп остида қилган тадқиқотларимизда микробларнинг хабарлашаётганини тушуниб етдик. Кичкинагина микробларнинг инсонга оид бутун ҳаракатларни қилиши ва уларнинг ич аъзоларининг бўлиши, кейин... ҳа, кейин... шунча қилган ҳаракатларимизга қарамай, микроблардек жуда кичик махлуқларга тенг кела олмаслигимиз кўрсатадики, микробларнинг ва ҳар нарсанинг эгаси бўлган бир Яратувчи бор. Илм уммонида чўкиб кетмаган одам имон соҳилига албатта чиқади».

Бу ҳақиқатларга буларни ҳам қўшимча этишимиз мумкин: Ҳужайралар, ҳар бир жонлида айри-айри вазифани бажаради. Мушукнинг мияси ҳам, инсоннинг мияси ҳам ҳужайралардан тузилган, аммо инсоннинг мияси компютер деб аталадиган "электрон миялар" ясай олгани ҳодда мушукларнинг мияси фақат табиий ҳаётини ўлкашишга ярайди. Агар Аллоҳ инсоннинг

бошига мушук миясини жойлаб қўйса эди, маданият ва ривожланиш ҳақида гап бўлиши мумкин эмас эди. Демак, маданият неъматларидан фойдаланаётган инсонлар ўзларига инсон миясини берган Аллоҳга имон келтириб, Унга итоат этишлари лозим. Жонли организмлар ҳужайра ғишларидан қурилган бир саройдир. Бурнимиздаги ҳужайралар ҳид, тилимиздаги ҳужайралар таъм билади, қулоғимиз эшитади, кўзимиз кўради. Ҳужайрадек бир нарсага турли ишларни қиддирган Аллоҳ ўша ҳужайраларни охират оламида яшата олмайдами?! Ибдоъ ва Иншо сифатларига эга бўлган Аллоҳ дунё ва охиратни яратди, яратганларига ҳаёт ва низом берди.

Бир қозонда қирқ хил таом

Баҳор яқинлашиши билан деҳқончилик ишлари бошланади. Деҳқон турли уруғларни турли ерларга экади. Ўлик каби тупроққа кирган уруғларнинг усти ёпилади, зоҳиран йўқ бўлди ҳисоб.

Секин-аста ҳаволар исий бошлайди. Дала гўёки бир қозон, қуёш эса бу қозоннинг ўчоғи бўлади. Илдизлар оламида қозон қайнай бошлайди. Қозон қайнай бошлаши билан овқатлар ҳам пишади. Тарвуз, қовун, қовоқ, жўхори, пиёз ва картишкарларнинг ҳар бири бир таомдир. Дала деб аталадиган бир қозонда қирқ хил таом бир пайтда пишади ва бу таомларнинг таъми, ҳиди ва ранги бир-бирига аралашиб кетмайди.

Тупроққа гўёки жонсиз ҳолатда кўмилган уруғлардан мазали, хушбўй ҳидли, ранго-ранг ва лаззатли озуқаларни яратган Аллоҳ ўлган инсонларни тирилтира олмайдами?! Ўзига итоат этганлар учун эса жаннатни яратиб, уларга мукофот бера олмайдами?!

Жаннатдек жойларни яратган Зот жаннатнинг ўзини ярата олмайдами?!

Тупроқдек оддий бир нарсадан ҳар қандай мўъжизани ярата оладиган Зот тупроқ бўлиб кетган инсонларни такрор тирилтира билмайдами?! Охиратдаги ҳаётларини давом эттира олмайдами?

Дунёдаги энг катта ширкат

Жонли мавжудотлар сув, ҳаво, тупроқ ва қуёшдан бири бўлмаса, яшай олмайди. Бу тўрт махлуқ бир-бирига шундай боғлиқки, гўё улардан Аллоҳ катта бир ширкат қурган. Бу ширкат жонли мавжудотларнинг яшашига қулайлик яратиш билан машғул.

Фирт оловдан иборат қуёш дунё учун ҳаёт сабабларидан биридир. Оловдан ҳаёт яратган Зот ерни шундай бир масофага жойлаштирганки, на ёнамиз, на музлаб қотамиз.

Шунингдек, Аллоҳ ернинг ўқиға шундай бир эгиклик берганки, бунинг натижасида фасллар алмашади. Ҳар фасл дунёга ҳар хил озуқа омборини очади. Ошқозонларни яратган Аллоҳ у ошқозонларга ризқни ҳам ўзи юборади.

Бир чумоли ошқозонининг эҳтиёжларини таъминлаб турган Аллоҳ абадият истайдиган бандаларининг хоҳишини рад этиши ҳеч мумкинми?! Бермайдиган бўлганида хохлаттирармиди?!

Агар еримизнинг ўқи 23 градус 27 дақиқа бўлмасдан, текис бўлсайди, ҳар доим илк баҳор мавсумини яшардик, ҳеч қайси мева ва кўпгина сабзавот пишиб етилмас эди.

Адирларни, иқлимларни, жонзотларни яратган, Қутб юддузини шимолий ярим шар томонга тақиб, бандаларига тўғри йўлни кўрсатган Аллоҳ бу дунёнинг мураккаб ҳаёти ичида адашиб юрганларга абадий саодат йўлларини кўрсатмаслиги ҳеч мумкин эмас! Қуёш, ҳаво қатлами, сув ва тупроқлар билан бандаларини озиқлантираётган Аллоҳ бандалари ўлиб, тупроққа аралашиб кетса ҳам, уларни биринчи марта яратганидек, иккинчи марта такрор тирилтиради, ётган кабрларидан турғазиб, охират ҳаётига йўллайди.

Томсиз фабрикалар

Дунёнинг бутун олимларини тўплаб, уларга жуда катта пул берилса ҳам, биттагина олмани ясай олмайдилар. Мабодо ясай олган тақдирларида ҳам, бу олмани сотиб олишга кимнинг пули етарди?!

Ховлидаги олма дарахтига караймиз: ердан бир метр кўтарилган танасини ва шохлари учида осилган олмаларни кўрамиз. Ё Парвардигоро, бўйи бир метр, диаметри ўн сантиметр бўлган бир дарахт фабрикага ўхшаб ишляпти, тупроқдан олма қияпти. Ер остидаги тупроқ бир метр юқорига кўтарилиб, олмага айланяпти. Яна қанақа олмага: ажойиб рангли, бетакрор ҳидли ва ниҳоятда мазали! Қора тупроқни бу даражада тирилтираётган Аллоҳ қора ерга кирган бандаларини тирилтира олмайдими?! Дала ва боғларни фабрикадек ишлатаётган, кичкина бир асаларининг меҳнати билан бизларга асал едираётган, товукларни тухум фабрикаси қилиб қўйган, шўр денгизларда тузсиз балиқларни яратиб, уларни бизга ризқ қилиб бераётган Аллоҳ абадий ҳаётда абадий зиёфат ҳам бера олади!

Ҳар бир фабриканинг маълум бир низоми, дастури бўлади. Томсиз фабрикаларга тўла бу дунёнинг низоми, дастури Аллоҳнинг ҳақ дини Исломдир. Ҳар бир низом ўзига бўйсунган кишиларга мукофот, осийларга жазо тайинлаганидек, гуноҳ иши учун жазони ёки савоби учун етарлича мукофотни дунёда олмаганлар охиратда жаннат ва дўзах орқали ҳисоб-китоб қилинади.

Тупроқдан ҳар нарса яратилапти

Тупроққа экилган битта уруғдан юзлаб ўсимлик униб чиқади. Бу ҳодисанинг бир фоизи уруғга оид бўлса, қолган тўқсон тўққиз фоизи тупроққа тегишли. Шундай қилиб, тупроқ ўсимликка айланади. Тупроқдан униб чиққан ўтти сигир ейди. Тупроқда тирилган ўсимлик сигирнинг оғзида ўлиб, вужудида қайта тирилади — сут, гўшт ва бузоқ бўлади. Тупроқдан ўт, ўтдан эса бузоқ. Шундай қилиб, бузоқлар ҳам тупроқдан яратилади.

Тупроқдан ҳар нарсани яратган Аллоҳ уларни яна такрор тупроққа айлантиради. Сигирнинг гўнги далага тушади, гўнгли тупроқда ўсимликлар яхши ўсади. Демак, гўнг ҳам ўсимликлар вужудида қайта тирилади. Гўнглари тириляган бу оламда инсон тирилмайдими?! Инсон гўнгдан ҳам қийматсизми?! Гўнглари тирилади-ю, инсонлари тирилмасдан қабрда ётадими?! Қон билан сийдикдек нажаслар орасидан бизлар учун сутдек бир ҳалол ва энг чиройли озуқалар тайёрлаб бераётган Аллоҳ "жаннат" деган абадий саодат уйини ва "дўзах" деган жазо жойини ҳам тайёрлай олади, тайёрлаб қўйибди!

Буғдойнинг неча марталаб ўлиб-тирилишидан юзага келган нон инсон вужудида қайта тирилиб, баданларига жон, оёқларига мадор ва қувват бўлади. Ейилган нонлар ва ичилган сувлардан тирноқлар ва сочлар ўсади, кўзлар кўришда давом этади, қулоқлар эшитидади ва бутун моддий ва маънавий аъзолар ўз ўрнида ишлайди. Буларнинг устига, болалар ҳам туғилади. Шундай қилиб, нон билан сув эр-хотиннинг вужудида тирилади, чақалоққа айланади. Дунёдаги ҳеч бир фабрика ўзини ўзи ясай олмайди, аммо инсон деган фабрика, ўзидек санъат ажойиботини — бир болани ярата олади. Бироқ боланинг яратилишини фақатгина ота-онага боғлаб қўйиш тўғри эмас. Зеро, ота-онанинг буйраги қаерда бўлса, боланики ҳам ўша ердадир. Юрак ва қон томирлари ҳам бир хил бўлади. Демак, ота-онани яратган Зот ким бўлса, болани яратган ҳам Ўшадир.

Нон буғдойдан, буғдой эса тупроқдан яралган. Демак, нон еб, сув ичган ота-онанинг боласи ҳам тупроқдан яратилгандир. Одамнинг (алайҳиссалом) лойдан яратилганига ҳайрон бўлган ва ишонмаган инсонлар ўзларининг тупроқдан яратилганини унутиб қўйяптилар. Тупроқдан унган сабзавот ва меваларни еган инсон ҳар ерда ва ҳар замон инсондир, аммо исломиятни яшамаганлар инсонийликни йўқотган ҳисобланади. Инсонийлигини йўқотганлардан ҳар хил

ёмонликлар келади.

Гўнглар тириларкан

Сунъий ўғитнинг фойдаси ва баракоти бор. Аммо энг катта хазиналардан бири табиий ўғитдир, гўнгдир.

Гўнг ўсимлик илдизларида тирилади-ю, ўлган инсон тирилмайдими?!

Гўнгли тупроқдардан мўл ҳосил олинишини ҳамма билади. Агар дала ўғитланмай буғдой экилса, сочилган уруғга нисбатан бор-йўғи икки баравар кўп ҳосил олиш мумкин. Ўғитлаб экилган дала эса қирқ, ҳатто олтмиш баравар кўп буғдой ҳосили беради.

Гўнглар зоҳиран ифлос, ҳақиқатда эса хазинадир. Аслида, Аллоҳ ҳеч бир нарсани ифлос, хунук ва зарарли қилиб яратмаган. Ҳар қандай ёмонликни инсоннинг ўзи, ўз қўли билан бажаради. Масалан, гўнгни устимизга сочиб, бошимизга суртсак, ифлос бўламиз, лекин далага, полизга сепилган гўнг неъматдир.

Аллоҳ ҳар бир нарсани фойдали этиб яратган. Ҳеч бир нарсани бекорга ташлаб қўймаган. Инсон мева ва сабзавотларни ейди, уларнинг бир қисми гўнг бўлиб ташқарига чиқади. Бу гўнглари ўсимликларнинг илдизида такрор тирилади, неъмат бўлиб, озуқага айланади ва инсон ошқозонига тушади. Олма, шафтоли ва пўртақолга бир қаранг ва гўнгни ҳам эсланг. Аллоҳ гўнгдек ифлос бир нарсадан шафтолидек гўзал нарсаларни яратар экан, буни кўриб, абадий саодат сабаби бўлган исломиятнинг қадрини билмай, исломий ҳаётда яшамай, бу дунёни ўзига зиндон қилса, бунақа бир тушунчага жаҳаннам керак, албатта.

Икки ўлик битта тирикка айланмоқда

Биз жонсиз ва ўлик деяётган ҳар бир нарса тирилади. Тирилмайдиган ҳеч бир нарсани кўрсата олмайсиз. Истасангиз, шундай бир тажрибани қилиб кўринг. Яримта нон олинг, унинг ичига биттагина буғдой уруғини жойлаб сув қуйинг. Бугдой майса бўлиб ўсади, тирилади.

Энди бу икки ўлиқдан бирини — нонни қўлга олиб, унинг аввалги босқичларига бир назар ташлайлик. Экин ўриб, ўлдирилади. Тирик буғдой қолади. Уни бошоқдан ажратиб, тегирмонга олиб бориб яхшилаб янчиб яна ўддирилади, ун ҳолига келтирилади. Ундан ҳамир қилинади, ҳамир иссиқда ўлдирилса, нон бўлади. Кўриб турганингиздек, нон қайта-қайта ўддиришнинг маҳсулидир.

Иккинчи ўлик эса, буғдойдир. Яшил экин ўрилса, қуриб сап-сарик бўлади. Ўроқ билан ўрилган буғдойни ҳам ўлик ҳисоблашимиз табиий. Тўғрими?

Ўлик нон ичига ўлик буғдойни қўйиб, уларга сув берилганида ям-яшил майса униб чиқади. Сув қуйишда давом этсак, экин бошоқ солганини кўрамиз.

Инсон ўлиб, қабрда чириб кетган тақдирда ҳам ноннинг тирилишига ўхшаб, яна қайта тирилади. Инсон ўлиги уруғ каби тупроққа киради. Ўлик тупроқ ва ўлик инсон бир-бири билан мустаҳкам боғланади. Инсон ҳам уруғларнинг тирилиши каби охират ҳаётида қайта тирилади ва дунёдаги ҳаётининг ҳисобини беради (*Шу ўринда ҳозирги замон илми аниқлаган бир ҳақиқатни иқтибос қилиб келтирсак.*

"Англия микробиолог олимлари инсоннинг умуртқа поғонаси ичида жуда ҳам кичкина бўлган инсоннинг жавҳари— уруғи борлигини аниқлашди. Бу жавҳар ҳатто жуда юқори ҳароратга ҳам бардош бера оладиган қобиқ билан ўралган экан. Шуниси ажабланарлики, инсон жавҳарининг қобиғига ҳар хил кимёвий моддалар таъсир эттирилганида ҳамуўз хусусиятини асло йўқотмаган. Бу тажрибалардан инсон жасади ёниб ёки тупроқ остида чириб, йўқ бўлиб кетса ҳам, унинг жавҳари асло чиримаслиги маълум бўлди.

Англия микробиологлари: "Маҳсус бир шароитда бу жавҳардан инсоннинг янги жасади шаклланиб, сўнгра у қобиқни ёриб чиқиши мумкин ", деган илмий фаразни айтмоқдалар "

(Таржимон). "Тавҳид". "Меҳнат"нашриёти. 1991, 16-бет. 34).

Абадият музейи

Ҳар бир мамлакатнинг энг катта музейлари бор. Аммо ер юзи ҳам улкан бир музейга ўхшайди. Ер юзи музейида Аллоҳнинг санъат асарлари намойиш этилади. Шундай эмасми? Санъат асарининг қадрига ҳунармандлар етади. Ўчоқларга лол қолаётганлар чивиннинг ҳам, дунёмизнинг ҳам бир учоқ эканини эсдан чиқармасликлари лозим. Маданият қанча тараққий этмасин, инсонлар чивиндек кичик, дунёдек улкан бир ўчоқни ясай олмайди. Чивиннинг кичкина бошига радиолокаторлар, жиҳозлар жойлаштирилган. Унинг ёнилғига ё қўналғага эҳтиёжи йўқ. Бундай мукаммал санъат асарини эзғиласак ҳам, ҳеч ким бизга жазо бермайди. Демак, энг мукаммал санъат асарлари ҳам Аллоҳнинг илми ва қудрати олдида жуда оддий нарсა бўлиб қолади. Энг мукаммал санъат асарларини гоятда осонлик билан яратган ва уларнинг ҳаётларини давом эттираётган Аллоҳ охират оламини ярата олмайдими?!

Дунёмиз ҳам улкан бир учоқ. Тоғларни, уммонларни ва инсонларни елкасига олиб учиб кетяпти. Хўш, дунёмизнинг йўналишини ким белгилаган? Қувватини ким бераётибди? Ким бу улкан жисмни идора қиляпти?

Барча юлдузлар ва сайёралар, ҳатто коинот ҳам «Аллоҳу акбар» ибораси ёнида кичик бўлиб қолади.

Бу коинотни бир кўргазма, бир музей сингари кўзимиз ўнгига ёйиб қўйган Аллоҳ бизга кўринмайдиган оламларни ҳам яратгандир. Телескоплар, микроскоплар, хаёл ва илм кўра оладиган оламлар ёнида кўринмас оламлар ҳам бор. Кўринмас оламларнинг кўпини илм ҳам инкор этмайди. Шундай экан, кўринмаяпти, деб охиратни инкор этиш кўзимиз кўра олмайдиган ҳар нарсани инкор қилишга сабаб бўладики, бу ҳол ақлга ва илмга зиддир.

Музейларда бебаҳо ашёлар асрлардан бери муҳофаза қилинади. Ўша ашёларнинг барчасидан ҳам қийматлироқ бўлган кўзларимиз, буйрак ва мияларимиз фақатгина олтмиш ёки тўқсон йил учун яратилган эмас. Аъзоларимизнинг қиймати улар абадият музейи учун яратилганини, абадийан яшаяжакларини кўрсатади. Демак, ўлган инсон йўқдикка, ҳечликка кетмайди, балки абадият музейига кетади.

Уйидаги пиёласи синишини истамаган инсон, юз сўмлик пиёланинг юз йилга етишини истаган инсон ўша пиёлага қараганда жуда юксак қадр-қийматга эга бўлган ўз борлигининг саксон йил учун яратилганини, ундан кейин эса йўқ бўлишини қандай қабул эта олади?!

Йўқлик йўқдир

Нон йўқ, сув йўқ, одам йўқ, дея оласиз. Бу «йўқ»лар мутлақ йўқликни билдирмайди. Масалан, бир пўлат соққа ичидан ҳаво бутунлай сўриб олинса, соққанинг ичида ҳеч нарсa йўқ дея олмасиз, чунки бўш пўлат соққанинг ҳажми бор, ичи мутлақ бўшлиқни билдирмаяпти. Фазонинг қаърларида ҳам бўшлиқ йўқ. У ерларда ҳам эфир қатламлари ёки бошқа номлар билан аталувчи ионлар тўладир.

Физика овоз тўлқинлари ҳаммол тўлқинларга миниб олиб тарқалишини айтади, бироқ ҳаммол тўлқинларнинг ўзи нимага таяниб ёйилишини изоҳламайди. Бу эса, ҳаммол тўлқинлар мутлақ бўшлиқларда юради, деган маънони билдирмайди.

Математикада нўл рақами йўқликни кўрсатади. Аммо нўл қай даражада йўқлик бўлса, шу даражада борлик ҳам эканини математиклар яхши билишади. Масалан, нўл рақами икки рақамининг ўнг ёки чап томонига қўйилса, икки хил қийматли рақам ҳосил бўлади.

Модомики йўқлик йўқ экан, ўлган инсон ҳам йўқликка кетмайди. Йўқлик борлиқнинг зиддидир. Дунёмиз нисбий бир олам, яъни, ҳар бир нарсa бошқа бир нарсaга кўра бор ёки йўқ ҳисобланади. Ҳар бир нарсa зидди орқали тушунилади. Инсонлар узоқ йиллар қоронғуликда

қолса, ёруғликнинг нима эканини билмас эди. Доим аччиқ нарсалар еб юрган одам шириннинг нималигини билмаслиги аниқ. Яъни, ҳар бир нарсанинг қадр-қиймати бошқа бир нарса билан қиёсда аниқланади. Буни нисбий олам, зидлар олами дейилади.

Абадият сифатига эга бўлган Аллоҳ ўзи яратган баъзи нарсаларига абадийлик бера олади. Охират олами шгсбийликдан чиқиб, абадият сифатига молик бўлади. Дунёмизда абадиятнинг белгиларини намоён этадиган нарсалар кўп, аммо йўқликнинг белгисини кўрсатувчи ҳеч нарса йўқ. Йўқликни ҳаёл ҳам қилиб бўлмайди. Коинотнинг борлиги, Аллоҳнинг барча нарса устидан ҳокимлиги ва ҳокимлигини давом эттириши, сўнгра тушлар ва мозий — булар ҳаммаси охиратнинг борлигини билдиради. Яъни, охиратнинг борлигига жуда кўп мисоллар келтириш мумкин, аммо йўқликка доир битта ҳам далил кўрсатиб бўлмайди.

Барча нарса Аллоҳнингаскаридир

Аскарлик қонун-қоидаларидан беҳабар киши, таълимдан бўш пайти ўз ҳолича истироҳат қилиб юрган аскарларни кўриб: «Тарқалиб кетган шунча аскарни қайта тўплаш.жуда қийин», деб ўйлайди. Лекин сурнай чалинар-чалинмас аскарларнинг тез тўпланиб, гуруҳ-гуруҳ бўлиб сафланганини ва дарҳол қандайдир интизомли ҳаракатлар қила бошлаганини кўриб, ҳайрон қолади.

Аллоҳнинг ўсимликлардан иборат лашкарлари ҳам баҳор келиши билан гўёки тўпланиш сурнайи чалинганидек, қисқа бир вақт ичида гулларини тақади, ям-яшил япроқларини чиқаради, қизил, яшил ва сариқ ранглар билан безанган кийимларини кийиб, маросимда иштирок этади.

Сабзавот, мева ва гўштлар дунёнинг тўрт томонидан келиб вужудимизда тўпланади, олти килолик бола бу озукаларнинг тўпланиши билан олтмиш кило бўлади. Шунингдек, бу озукаларнинг қуввати билан инсон ҳар турли ишлар қилади, ҳаёти бўйи яшаб, сўнгра ўлади. Вақти келиб, Аллоҳ инсонларни такрор оёққа турғзади ва ҳаётининг ҳисоб-китобини улардан сўрайди.

Қишда бизнинг диёрларда буғланадиган сув манбаи йўқ, лекин осмонимиз кўпинча булутли бўлади. Хўш, улар қаердан келади?

Экватор минтақасида ҳар доим ёз мавсуми бўлгани учун, у ёқдаги денгизлар доимо буғланади. Кўтарилган буғлар ҳаво қатламидан чиқиб кета олмайди, чунки ҳамма нарсанинг низоми бор. Яқин тўрт минг метрга чиққанида тўхтади. Шамол бўлмаса, улар яна экватор минтақасига ёмғир бўлиб ёғарди. Оқибатда бизнинг ерларга ҳеч қандай ёмғир ёки қор ёғмаслиги мумкин эди. Ёғингарчиликнинг бўлмаслиги қандай катта фалокат экани эса маълум.

Шамолларни яратган Аллоҳуларга муайян бир тезлик ва йўналиш беради. Шундай низом остида шамол отига минган булуглар мамлакатимиз устига келиб, раҳмат ва ризқтомчилари бўлиб ёғади.

Экватордаги булутларни ҳамда ўша минтақадаги шамолларни бизга хизматкор қилиб юборган, ер юзини улкан зиёфат дастурхони қилган Аллоҳ шукрчи инсон билан нонқўр кимсага ҳар хил ҳукм — бирига мукофот, бошқасига жазо бериш учун охиратни яратди.

Ёмғир ёғмаслиги фалокатдир, ёғётган ёмғирнинг тўхтамаслиги яна фалокатдир. Ёмғирнинг томчилаб эмас, балки тарновдан тушгандек ёғиши эса, учинчи бир фалокатдир. Раҳм ва саховат эгаси Аллоҳ бизларни бу уч фалокатдан сақлаб, ёмғирни раҳмат қилиб юборади. Бундай раҳмли ва сахий Аллоҳ золимларни жазосиз қолдирадими? Охиратнинг бўлиши, золимларнинг жазоланиши мўминларга раҳмат ва адолатдир.

Шамолда ҳам уч фалокат яширинган: соатига минг чақирим тезликда эсадиган бўронлар чиқса эди, ҳамма нарсани қоғоз парчасидек учириб кетарди. Эса-ётган шамоллар тўхтамаса эди, мевалар пишмасди, сабзавотларнинг ҳам кўпи қуриб кетарди. Ёки, аксинча, ҳеч қандай шамол эсмаса, денгизлар буғланиб, ёмғирлар яна денгизнинг ўзига ёғарди, ҳаво ифлосланиб,

шаҳарларда яшаб бўлмай қоларди, ўсимликлар чангланмай қолиб кетарди.

Ёғинларнинг ва шамолларнинг тизгини Ўзида бўлган Аллоҳ барча нарсага низом бериб, шу низомни давом эттираётир. Дунё низомининг давоми эса, охиратдир. (Дунё ва коинотни ниҳоятда аралаш-қуралашликлар ичида (*Булутлар, ёмғирлар, чақмоқлар, яшинлар, момақалдиروқ, туғилганлар, ўлганлар... Фаслдан фаслга ўтиш, хасталиклар, йўқликлар... Урушлар, ярашлар... Ҳар бири бошқа олам бўлган денгизлар, қуруқликлар, юлдузлар, тоғлар, даралар, селлар... Хаёлларингизни яна қанча эркин қўйсангиз қўйиб юборинг, дунёнинг ҳақиқатан жуда катта қоришиқликлар ичида эканини кўрасиз. Бу қоршииқликларга қараб, ҳар нарсани йўқ бўляпти деб ўйлайсиз. Аммо ҳар қишдан кейин бир баҳор, ҳар кечадан кейин тонг бўлаётир. Аллоҳ низомини юритаётир*), фавқуллодда бир низом билан юритиб турган Аллоҳ қиёматнинг энг қўрқинчли қоришиқликларида абадий ҳаётни яратиб, адолатни ва шафқатини давом эттиради. Чунки ҳамма нарса Унинг аскардир, таркатади, тўплайди.)

Бошсиз-адоқсиз уммонларни яратган ва уларни маълум бир низомга бўйсундирган Аллоҳ уммонларда сув оқимларини пайдо қилиб қўйган. Худди Атлантик уммони томон бир ё икки чақирим йўғонликда қувурлар ётқизилгандек, экватордан бошланган голфистирим илиқ сув оқими Шимолий Амриқонинг ғарбий соҳилларига ёйилиб, то Оврупанинг шимолигача боради. Англияни ва Болтиқ денгизи атрофидаги Дания, Норвегия, Шветсия, Финландия мамлакатларини иситади, бу жойларни яшашга қулай ҳолга келтиради. Шунингдек, бу илиқ сув оқими билан бирга балиқ оқими бошланади ва инсонлар яшайдиган жойга озуқа юборилади.

Роса совуқ бўлиши керак бўлган олтмишинчи кенглик минтақаларига мингларча чақирим узокдан илиқ сув юбориб, у ерларни яшайдиган ҳолга келтирган Аллоҳ мазор эшигидан охиратга йўл очиб, бошқа бир оламда ҳам яшашимизни таъмин эта олади.

Бир хотира. Бандаргоҳга ёндошган кемадан соҳилни томоша қилар эдим. Асрларча илгари қазилгани билиниб турган бир ариқчадан денгизга чиқинди сувнинг оқаваси келарди. Кичик-кичик тўлқинчалар бу ариқчанинг оғзига урилар, чекинар ва чиқинди сув яна оқа бошлар эди. Ўшанда мен асрлар бўйича денгизлар суви лоақал ўн сантиметр ҳам кўтарилмаганини такрор англаб етдим. Қанчадан-қанча дарёю ирмоқларни, ёққан ёмғирларни ва денгизларга тўкилган бошқа нарсаларни ўйласак, мантиқан денгизлар сатҳи кўгарилиб кетиши керак эди. Аммо умумий низом денгизлар сатҳини асрлардан бери бир хилда тутиб турарди. Фақат тўлқинларнинг бостириб келшни ва қайтиши ҳодисалари туфайлигина ден-гиз сатҳи кўтарилади ё пасаяди.

Ҳолбуки, агар ой дунёмизга озгина яқин бўлса эди, денгизлар 17 метр тугул, 170 метрга кўтарилиб кетарди, одамлар гаштини сурадиган соҳиллар фалокат уяси бўлиб қоларди. Қолаверса, соҳиллардаги жуда кўп унумли ерлар сув остида қолган бўларди.

Иқлим ҳодисалари орқали денгизларни мувозанатда ушлаб, шамол ва тўлқинлар билан денгизларни тозалаб турган Аллоҳ ойни шундай бир масофага жойлаштирганки, ҳар жиҳатдан яшашимиз янада қулайлашган. Митти-митти инсонларга шундай улкан ойни хизматкор қилиб қўйган Аллоҳ худди шу инсонларга охират ҳаётини ҳам тайёрлаб қўйгандир.

Ҳар нарса ўлчовли экан, баъзи ин-сонларнинг ўлчовсиз хатти-ҳаракатлари албатта жазога лойиқдир. Жазолар бажо этилиши ва адолатнинг юзага чиқиши учун ҳам охират керакдир.

Қонга ўтган озуқалар қизил қон дончалари воситасида ҳужайраларга етказилади. Дунёнинг энг катта таъминот лашкари шудир. Ҳеч нарсага урилиб кетмасдан, ҳеч бир ерда тикилиб қолмасдан ҳамма нарса жойжойига бораётир.

Суякларга бориши керак бўлган калсий моддаси мияга бориб қолса, мия тошга айланар эди. Бироқ бундай хатолар ҳеч ҳам содир бўлмаётир.

Касалликларнинг пайдо бўлиши ҳам инсонни яратган Аллоҳнинг иродаси биландир, чунки касалликларнинг ҳам жуда кўп фойдали жиҳатлари бор. Касаллик пайтида Аллоҳга шикоят этаётган инсон соғ пайтида шукр қилар эдими? Соғлиғига шукр этмаганнинг касаллигидан шикоят қилишга ҳаққи йўқ. Касаллик — ўз бошига ўзини хўжайин деб ўйлаб қолган одамларга

уларнинг асл ҳўжайинлари Аллоҳ эканини эслатадиган бир танбеҳдир. Соғлиғига шукр қилувчи мўминлар касал пайтларида шикоят қилсалар, онгли ҳолларига зид келади. Чунки улар касалликни берган Зотни биладилар ва касалликка ҳам шукр этадилар.

Ҳар на хушдир Сендан келган:

Ё ғунча гул ва ё тикан,

Ё ҳаётдир ва ё кафан,

Ўтинг-да хуш, нуринг-да хуш...

Қизил қон доначалари шундай бир лашкар, акли ҳам, илми ҳам бўлмаган шундай аскарлардирки, борадиган жойларини жуда яхпш биладилар ва инсон ақли етмайдиган ишларни қиладилар. Масалан, қошингиздаги қилларнинг узунлигини ўлчангда, сўнгра уни қириб ташланг. Қошдаги қил ҳўжайралари дарров ичакка: «Бу одам эсини еб қўйди, қошларини қириб ташлади, дарров озуқа юборинглар», деб хабар жўнатади. Ичаклар эса, ичларидаги озуқаларни бир гуруҳ қизил қон доначаларига юклайди-да: «Бўларни тўғри ўнг қошга олиб боринглар», деб буйруқ беради. Чап қош эмас, қириб ташланган ўнг қошингиз ўса бошлайди. Ўсиб-ўсиб, аввалги узунлигига етгач, ўсишдан тўхтайтиди.

Ичаклардан қошга келган озуқаларни ўйлаб кўринг. Ҳаммаси тўпланса, игнанинг учичалик ҳам бўлмайдиган майда ҳўжайралар қилдай бир ажойиб санъат асарини яратишганини ўйланг... Кейин эса, қош қилларининг аввалги узунлигича ўсиб, сўнгра ўсмай тўхтаб қолганини ҳам тафаккур қилинг...

Бу ишларни фақат қизил қон доначаларига ёки табиатга ёхуд тасодифга ҳавола этиб бўладими? Ўлчов ва уйғунлик бўлган жойда тасодиф бўлмайди. Қошимизга ҳоким бўлган Аллоҳ вужудимизнинг ҳам ҳақиқий эгасидир. Вужудимизнинг ҳақиқий эгаси бўлган Аллоҳ Ўзининг боқий сифатидан бизга абадиёт беради ва биз абадий яшаймиз.

Оқ қон доначаларига келсак, улар янада бошқача ва янада кучли лашкардир. Душманни таниш ва жангга амр бериш генералларнинг вазифаси бўлса, оқ қон доначалари ҳам «микроб» деб аталган душманни таниб, ҳужум буйруғини берадилар, жангга киришадилар. Дейлик, тирноғингизни бир оз чуқурроқ кесиб қўйдингиз ва у ерга микроб кирди. Кесилган жойдан вужудга кирмоқчи бўлган микробларни оқ қон доначалари таниб олади ва дарров уларга қарши курашади. Лекин бақувват душман оқ қон доначаларини ўлдиради, бу ўликлардан жароҳат юзага келади. Вужудимизнинг ҳақиқий эгаси бўлган Аллоҳ танамизнинг ҳар ерига сезиш қобилиятини жойлаштиргани учун жароҳат бўлган жой ачишиб оғриётганини ҳис этамиз. Танамизнинг ўша жойида кураш бўлаётганини билиб оламиз. Шунда биз ҳам жангга киришиб, ярали жойга йод суртиб, микробларни ўлдираемиз. Шу билан оқ қон доначаларининг кураши ҳам тугайди.

Соғлиғимизнинг энг катта душмани бўлган зарарли микробларга қарши оқ қон доначалари номли игна учидан ҳам кичик ҳўжайралардан лашкар тузган, улар ёрдамида сиҳатимизни давом эттираётган Аллоҳ охирада ҳам ҳаётимизни давом эттира олмайдими?!

Агар инсоннинг бўйраги шамоллаб қолса, санчиқ, иситма, ҳолсизлик туфайли дармони қочади. Бу нима дегани? Бу дегани бўйрагимизни яратган Аллоҳ унга эгалик қилаётир, бизни безовта этиб, касалликдан огоҳ қилаётир! Дарров шифокорга мурожаат қилиб, дардимизга дармон излаймиз.

Дейлик, табиб ташхисни янглиш қўйдию жигарни даволай бошлади... Бунда танадаги безовталик тўхтамайди, яъни, иситма, санчиқ ва ҳолсизлик давом этаверади. Табиб ташхисини ўзгартиришга мажбур бўлади. Бўйракни даволай бошлаши билан бемор тетиклашиб, оёққа туради. Аммо оқ қон доначаларидан анчагинаси ўлган бўлади. Шунинг учун беморда мадорсизлик сезилади, яъни, вужуд заифлашади. Энди бемор дам олиши ва озиқланиши керак бўлади.

Эътибор беринг: озиқланиши лозим, деярми. Яъни, бемор ҳар хил нарсга ейди, у еган ўлик овқатлар унинг вужудида қайта тирилиб, оқ қон доначаларига айланади. Бу оқ қон доначалари эса, генераллик назари билан яна янги душманни кўриб-танийди ва жангга киришиб, соғлом бўлишимиз учун ўзига юкланган вазифани бажаришга киришади.

Бу ишлар ҳаммаси вужудида кечаётганини билган инсон ўлганидан сўнг қайта тирилишига ишонмайдими?!

Жоҳил одам Аллоҳ берган ақлни хато ўринларга қўллайди, динни етарлича ўрганмайди, англай олмайди ва тўғри яшай олмайди. Натижада дунёси ҳам, охирати ҳам жаҳаннам бўлади.

Исломиятни юборган Аллоҳ бу динни англашимиз учун бизларга ақл берди. Дин ва ақл Аллоҳнинг лутфи бўлиб, улар бир-бирига муносибдир. Инсон ақли исломиятни англай олади. Англамаслик ҳаракатсизликнинг оқибатидир. Масалан, геометрия дарсларини ўқимаган инсон учбурчакка оид исботларни билмайди. Диний илмлар билан шуғулланмаганлар ҳам исломиятни била олмайди ёки тушуна олмайди. Бугун ўқимишли одамлар орасида диний илмларни физикани ўргангандек жиддий ўрганаётган одамлар жуда кам. Аммо шуниси ажабланарлики, Ислом илмини ўқимасдан, ҳаракат қилмасдан ҳам билса бўлади, деб ўйлашади, аммо бунинг иложи йўқ. Мўмин Аллоҳнинг сифатларини ўрганиш билангина охиратга ишона олади. Масалан, Аллоҳнинг «Қудрат» сифатига ишонган бир одам таянчсиз турган осмон жисмларига қараса, улардаги туганмас қувватни кўрса ва уларнинг ўзаро алоқаларини англаса: «Бу осмон жисмларини яратган, уларга битмас-туганмас қувватлар берган ва уларни бир-бирига маънан боғлаб қўйган Аллоҳ, албатта, охиратни ҳам яратгандир», дейди, таҳқиқий имонни қўлга киритади.

Бошқа бир олам бор

Бошқа бир олам борки, инкубаторга қўйилган тухумлардан йигирма бир кун кейин ўрдак ва товук жўжаси чиқади. Чиқибок, ўрдак жўжаси дарров сувга тушиб, сузиб кета олади. Катта товук суза олмгани ҳодда, янги тухумдан чиққан ўрдак боласининг сузиши кўрсатадики, бошқа бир олам бор ва у оламда ўрдак сузишни ўрганган, шунинг учун тухумдан чиқасолиб суза бошлайди.

Бошқа бир олам борки, тухум махсус воситалар ёрдамида расмга олинса, харитага ўхшаш бир шакл кўринади. Агар тухумни силкитиб, у шаклни бузсак, жўжа чиқмайди, бузмасак, жўжа чиқади. Тухум ичига бир товукни тумшуғи, қанотлари, оёқлари ва ички аъзолари билан жойлаштира олган Зот бу оламнинг бизга кўринмас ёнига охиратни ҳам жойлаштиргандир. Ўлган инсон кўриш хусусиятларининг ўзгариши туфайли охират оламини кўра олади. Бизнинг эса кўриш имкониятларимиз торлигидан кўриш соҳамиздан ташқарида қолаётган бир қанча нарсалар бор, улардан энг аҳамиятлилари охират, малаклар ва лавҳи маҳфуздир.

Бошқа бир олам борки, катагидан чиққан ари учиб, юзлаб метр узоқликларга кетади, гулни осонгина топади, зарур моддаларини олиб келиб, асал қилади. У қилган асални асримиз олимлари ясай олмаптилар, аммо геометриядан беҳабар бу ари мумкатакларини олти бурчак шаклида ва чуқурликларини ҳам бир хилда ясаётир. Геометрия ўқиган бугунги ақлли инсонлар тенг олти бурчакларни асбобсиз чиза олмайдилар. Демак, ари бошқа бир оламда таҳсил кўрган, илҳом олган, келиб, билганларини бу оламда татбиқ қилаётир.

Ҳар қушнинг уяси ҳар хил бўлади. Масалан, булбул пайпоқ шаклида уя қурса, қизиштирон дарахт таналарига уя ясайди. Қурилиш муҳандислари уя қурган ҳайвонларнинг ҳам санъаткор эканларини тан олиб, бошқа олам борлигига ишонадилар. Чунки ҳайвонлар такомиллаштириш учун дунёга келмайди. Улар маълум билимлар билан дунёга келиб, ўрганганларини бажариб, бошқа бир оламнинг борлигини исбот этиб кетади. Пилласини ўраётган ипакқурти, уруғларини бошқа денгизга ташлаган балиқлар, озиқ топиш учун тўр тўқиётган ўргимчак ва ўн минглаб уруғлари билан наслини давом эттираётган қурбақалар коинотни яратган Аллоҳнинг умум

низоми остида ҳаракат қилади, ҳаёт кечиради. Бошқа бир олам борки, тушда оёқсиз кезиб, қўлсиз турли ишлар қиламиз. Кўзимизни очмасдан кўрамиз ва жуда қисқа бир вақт ичида жуда узун умр кўрамиз. Оғзимизни очмасдан гапирамиз, емасдан лаззат оламиз. Тушларда қўрқамиз ва севиnamиз. Баъзи тушларимиз маълум бир замондан кейин ўнгидан келади. Демак, бошқа бир олам борки, вужудимиз тўшақда ётса ҳам, руҳимиз билан юрамиз, охиратга ўхшаган ҳаёт ичида яшаймиз. Бошқа бир олам борки, у ерда турли ҳодисаларга тартиб берилади, тушда эса, бизга кўрсатилади ва ўша воқеалар маълум бир вақтдан кейин юзага чиқади. Данак ичига бутун бошли дарахтни яширган Аллоҳ бу дунёда бўладиган ҳодисаларни бошқа бир оламда яшириб, вақти келганида уларни юзага чиқара олади.

Бошқа бир олам борки, ёғаетган қор учқунларида жимжимадор шакллар кўринади. Она қорнида покиза бир чақалоқ тайёрланади ва дунёга юборилади. Қон билан сийдик орасидан сут каби тоза озуқалар келади.

Уйдаги ҳисоб-китоб бозорга тўғри келмайди, дейдилар. Шунга ўхшаб, баъзи ҳодисалар бизнинг иродамиздан ташқарида юз беради. Иродадан ташқари бўлган ҳодисаларда ҳам умумий низом бор. Тасодиф дейилаётган ҳодисалар бошқа бир олам орқали дунёмизга юборилаётган режалар эканини англаш қийин эмас.

Бизга ирода берган Иродаи Куллия иродамиздан ташқарида кўпгина аъзоларимизни ишлатади, иродамиздан ташқарида ҳаётимизга янги-янги шакллар беради. Баъзида одамлар: «Эртанги кунлар номаълум», дейишади. Бизга номаълум бўлган нарсалар Аллоҳга маълумдир. Шунинг учун баъзи тушлар ўнгидан келади.

Оламда инсон билмаган жуда кўп нарса бор. Ҳар бир нарсани яратган Зот ҳар бир нарсани Ўзи билади. Илм Аллоҳнинг сифатидир. Миямизни яратган Аллоҳ бизга илмнинг бир қисминигина берган, холос.

Инсоннинг кўрмаслиги ва билмаслиги кўрмаётган ва билмаётган нарсасининг йўқдигига далил бўла олмайди.

Охиратни йўқ деган, руҳни инкор этган инсон ўзининг нодонлигини намоиш қилган бўлади.

Шерлар ва илонлар ҳам хизматда

Болаларнинг ички аъзоларига ҳам тартиб ва танзим берган Аллоҳ уларнинг эгаси сифатида оналарини болаларига хизматкор қилиб қўйди. Шу пайтгача ҳеч бир илон ўз боласини заҳарламаган, ҳеч бир бўри ўз боласини емаган. Оч шер қонли кўзлари билан ов ахтаради, аммо ёнида янги туғилган ёш боласини емайди, аксинча, керак бўлса, ҳаётини хавф остига қўйиб, бошқаларга ҳам едирмайди. Аллоҳ ҳар турли онага шундай шафқат берганки, боласига хизмат этишдан завқ олади.

Она бомдод намозига уйғона олмай қолиши мумкин, аммо бир кечада боласи учун бир неча марта уйғонади, уф ҳам демайди.

Бутун оналарнинг шафқати бир жойга тўпланса, Аллоҳнинг шафқати олдида уммондан бир томчи бўлади, холос. Зотан, оналарга шафқатни берган ҳам, болаларни яратган ҳам Аллоҳдир.

Сувсизликдан барглари қовжираб қолган ўсимликларга ризқ қилиб булутларни юборган Аллоҳ, болаларни оналарнинг шафқати соясида ўстирган ва уларнинг бутун ризқларини гайб хазиналаридан юбориб турган Аллоҳ, тупроқ ва сувлардан ризқлар яратган Аллоҳ охиратни яратмаслиги ҳеч мумкинми, ахир?!

Оналарга шафқат туйғусини берган Аллоҳ бизни севганларимиздан абадий айириб қўйиши ва йўқликка юбориши ҳеч мумкинми?!

Оналарга шафқат ҳиссини берган Шафқатли Раббимиз мўмин қулларига бундан ҳам гўзал бир олам бериш учун уларни ўлим паттаси билан охират саройига чорлаётир.

Ер юзини бир зиёфат дастурхони қилиб яратган Раззоқи Карим бу неъматларнинг

ҳақиқийини бериш учун шукр қилганларни жаннат боғларига даъват этаёғир.

Яна, ер юзини бир шифохона каби яратган Шофии Карим хасталик азоби тортаётган мўминларни хасталик бўлмайдиган охиратга чақираётир.

Ичларидаги севги туйғуларини Аллоҳни ва Аллоҳнинг севганларини севиш билан қондирадиган мўминларни Пайғамбаримиз бошлиқ бутун пайғамбарлар, саҳобалар, имомлар, авлиёлар, асфиёлар, устозлар тўпланган мажлисларга ўлимни қўлларига бир патта қилиб йўллаб, "Севганларингиз билан танишинглар!" дея марҳамат қилаётир.

Аллоҳнинг абадий низоми бўлган ҳалол доирасида аъзоларини ишлатганлар-га жаннатни мукофот қилиб бераётир.

Оддийгина тиш чўткасининг қилларини яшаш учун катта-катта фабрикалар қуриляпти, Аллоҳнинг қудратига қарангки, бошимиз устига игнанинг учидай кичик ҳужайралардан соч толаларимизни яратяпти. Сочларимизни яратган Аллоҳ охиратни ҳам яратиб, дунёда иши битганларни у ёққа жалб этаётир.

Энг қийматли олатларни ва жиҳозларни ўйлаб топувчи мияларимизни яратган Аллоҳ охиратни ҳам яратиб, бу мияларимизни (ақлларимизни) яхшиликками ё ёмонликками ишлатганимизни муҳокама қилиш учун инсонларни охиратга даъват этаётир.

Данакка дарахтнинг ҳар ҳоли ва ҳар шаклини — гулини, рангини, мазасини ва ҳидини жойлаштирган Аллоҳ амал дафтаримизга ҳам ҳар ҳолимизни, ҳар тавримизни, ҳар сўзимизни битиб, ҳаётнинг ҳисобини сўраш учун қўлларини ўлим фармони билан охиратга олаётир.

Сарой ва унинг мезбони

Бу оламни бир сарой каби яратган, оёқларимиз остига гулларни гиламдек тўшаб қўйган, осмон қуббасини шифт этиб, қуёшни қандил, юлдузларни шамчироқ қилиб осган ва бу саройда энг гўзал зиёфат дастурхонларини ҳозирлаб, ҳамма нарсани инсонга хизматкор этиб қўйган Аллоҳ жаннатдек ажиб бир дунёни жаҳаннам қилиб олмаслигимиз учун пайғамбарлар юборди.

Ҳа, агарда бугун биз жаннатдек бу дунёни ўзимизга жаҳаннам қилиб олмаган ва ичкилик, қимор, зино каби фалокатлардан узоқ юрган бўлсак, бунга пайғамбаримиз Ҳазрати Мухаммаднинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) исломиятни етказиб беришдек шарафли хизматлари сабабчидир. Гуноҳдар селдек оқаётган бу асрда, масалан, йигирма ёшли бир йигитнинг ароқ ичмай юриши исломиятнинг мўъжизасидир.

Зоҳиран чиройли кўринган бу дунёнинг энг чиройли жойларида жуда катта гуноҳлар қилинади. Инсонлар қўлларида мўл имконларла кўп гуноҳлар қилиб жаҳаннамга кетмасин деб икки олам сарвари Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) юборилдилар, дунё ва охират саодатининг асослари тушунтирибди. Апбатта, оламларга раҳмат бўлган Пайғамбаримизга итоат этганлар билан исён қилганларни фарқлаш ҳамда ҳақиқий адолатнинг юзага чиқиши учун охират яратилгандир.

Инсонлар яхшиларга ва ёмонларга ажралиб, гўё ёнма-ён икки дарёдек оқаётирлар. Бу икки хил дарёга икки хил денгиз лозимки, бири жаннат, иккинчиси жаҳаннамдир. Демак, яхши ва ёмон инсонларнинг борлиги охиратда бир-бирига зид жаннат ва жаҳаннамнинг борлигига далилдир. Бу дунёда маҳкамалар (судлар) бор. Бу маҳкамаларга адолат истаб ҳақлилар ва ноҳақлар оқиб келаётир... Мозорлар ҳам ҳақли ва ноҳақдар билан тўлаётир. Демак, қабр эшигидан ўтиб, охират саройига етажаклар ва у ерда мутлақ адолат юзага чиқсин учун муҳокама этилажаклар.

611 йили ёлғиз «Ла илаҳа иллаллоҳ» деган Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ваҳийнинг илк кунида яқка ўзлари мусулмон эдилар. Дунё тўла кофиру мушриклардан шу битта Мусулмонни ҳимоя этган, шу битта мусулмон сабаби ила милёнлаб мусулмонларнинг майдонга келишини таъминлаган ва уларнинг маънавий елкаларида салтанатлар қурдирган Аллоҳ жалла жалалуху шунча хизматлар беҳуда кетмаслиги учун охиратни яратди. Ўн тўрт асрдир, бошда

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам), сўнгра саҳобалар, имомлар, авлиёлар, асфиёлар, олимлар ва устозлар хабар берган охират бордир. Тухумдан жўжанинг чиқиши каби... она қорнидан дунёга келишимиз каби... ва уйқудан уйғониш каби, бир куни бу дунё ҳаётидан охират ҳаётига ўтажакмиз. Ўлим чиркин бўлса эди, Пайғамбаримиз ўлар эдиларми?! Ўлим севганларимизга етишмоқ учун энг чиройли сафардир.

Энг катта лашкар

Ҳар шаҳарнинг сув омбори бўлади. Қувурларни бир-бирига улаб, тўғонлар ёки қўллардан сув олиб уйларга юборилади.

Юракдан олинган қон ҳам танамиздаги томирлар орқали бутун вужудда кездирилади, сўнг такрор юракка келтирилади. Яъни, шаҳарларнинг сув омборлари ўзидан-ўзи пайдо бўлмаганидек, қон томирлари ва юрагимиз ҳам ўзидан-ўзи пайдо бўлган эмас. Уларни табиат ҳам яратгани йўқ. Чунки инсондаги санъат табиатдаги санъатдан орқада эмас, балки устундир.

Дунёда жуда кўп шифохоналар, лабораториялар ва шифокорлар бор. Лекин улар ҳалигача қон ишлаб чиқара олгани йўқ. Ҳар қандай инсоннинг қонини Аллоҳ яратиб, томирларга тўлдиради ва уларни юрак билан юргизади. Юрагимизни яратган Аллоҳ унга ҳаракатни ҳам Ўзи бергандир. Шунинг учун таққа тўхтаган юракларни юргизиб юборишнинг имконияти йўқ. Аллоҳ энг фақир инсонга ҳам юрак каби жуда қимматбаҳо бир жиҳозни текинга тақдим этган. Ким шундай қила олади? Ана, тиббий амалиётлар ёрдамида алмаштириладиган тана аъзолари нақадар қиммат товарга айланганини кўринг. Ақлли, илмли ва зеҳнли инсонлар аъзоларининг қадр-қимматини билишлари, бу аъзоларни вужудимизга ато этган Аллоҳга имон келтириб, Унга итоат қилишлари лозим. Модомики Аллоҳ «Охират бордир» деган экан, демак, аъзоларимиз борлигига ишонганимиздек, охиратнинг борлигига ҳам ишонишимиз шарт. Чунки ҳар бир аъзога айри-айри иш қилдирган Зот бошқа бир оламни ҳам қура олади.

Ер юзидаги дарёлар ҳаётнинг зоҳирий сабаби бўлганидек, қонимиз ҳам вужудимизда ҳаёт дарёси каби оқмоқда. Ҳужайраларимиз ва аъзоларимиз унинг соясида ҳаётини давом эттирмоқда.

Инсон қанча овқат емасин, овқатлар нақадар турли-туман бўлмасин, бари ошқозонда ҳазм бўлиб, ингичка ичаклардан ҳазм найчалари орқали қонга ўтади. Инсон ярим кило кабоб еса ҳам, юз грамм еса ҳам, вужуд ўзи талаб қилганича қисмини олиб, қолганини чиқариб ташлайди. Энг кичик жисмларга энг катта ўлчов жойлаштирилган...

Нега мусулмонлар орқада қолган

Баъзан кофир мусулмондан ва куч ҳақдан юлиб келишига сабаб нима?

Чунки мусулмон доим ҳам Исломга мувофиқ яшамаганидек, ғайримуслимнинг баъзи ҳоллари Исломга уйғун келиб қолади. Масалан, илм олиш, ҳаракатчан бўлиш, ҳунарда илғор юриш мусулмоннинг ҳаққи бўлгани ҳолда мусулмон кўпинча шу ва шунга ўхшаш соҳаларда орқада қолиши, ғайримуслимлар эса илгарилаб кетиши мумкин. Шунда ғайримуслимлар устун, мусулмонлар орқада бўлади. Диққат қилинса, бу ерда устун ғайримуслимнинг ўзи эмас, балки илм, ҳаракатчанлик ва ҳунардир. Булар эса ҳақдир. Демак, бевосита ботил эмас, балки ботил эгаллаган «ҳақ сабаблар» устун бўлади. Бу ҳоллари ҳам ўткинчи бўлади. Мусулмонлар исломиятни ўрганиб, англаб яшасалар, ҳақ сабаблар билан ҳақ аҳли бирлашади ва устунликка эришилади.

Илм, ҳунар ва ҳаракатчанлик каби сабаблар жамиятни кучли қилади. Лекин ҳақ сабаблар шулардангина иборат эмас. Устунликда куч-қувватнинг ҳиссаси бор, аммо ҳақ томонда бўлганининг ҳиссаси яна ҳам каттадир. Шу боис бу орқада қолишлар мусулмонларга қамчидир. Бу қамчи билан ўзига келган, исломиятни яшай бошлаган мусулмонлар яна илмда, ҳунарда, тараққиётда илгари кетажаклар.

Аллоҳнинг меҳрибонлиги ҳамма жойга бир хил ёққан ёмгарга ўхшайди. Агар олма дарахти мева

тугмаса, бунга унинг ёмғирдан етарлича фойдалана олмани сабаб бўлади. Олмадан қийматсизроқ бўлган қўзиқорин эса, ёмғир ёрдамида танасини озиклантириб, чиройли бир ҳолат ола билади. Агар бир мусулмон фақат ибодат мевалари билан безанган бўлиб, бошқа бир ғайримуслим ҳаётининг шохларини ширин сўз, очиқ чехра, ёрдамлашиш ва тозалик каби мевалар билан безаган бўлса, ғайримуслим омадли, мусулмон эса омадсиз бўлади. Чунки Аллоҳнинг буйруқ ва тақиқлари бир ҳикматдир. Ҳикматлар замон, жой ва шахсга кўра ўзгармайди. Ким Аллоҳнинг буйруқларини бажариб, тақиқларидан қочса, у муваффақият қозонади. Бу сирга бўйсунмаган инсон ютқазади. Айтадиларки: «Аллоҳнинг лугфи умумидир. Кофирлар ҳам бу лугфдан фойдалана олади». Масалан, намоз ўқиш Аллоҳнинг амри бўлса, ҳавонинг сиқилиши, сувнинг кўтарилиши, электр энергиялари ҳам Аллоҳнинг қонунидир. Биринчиси «Ташрийи авомир», иккинчиси «Шаръий таквин» дейилади. Оддий тил билан айтадиган бўлсак, намоз, рўза каби ибодатлар ташрийи аюмир, яъни, қонун ҳукмидаги буйруқлар, шаръий таквин эса яратилишга оид қонунлардир. Шаръий таквиннинг бир қисми «табиат қонунлари» ҳам дейилади. Фарангистонда пайдо бўлган натурализм оқими инкор томонга адашгани учун янглишдир. Аслида, табиат қонунларининг ҳаммасини Аллоҳ яратган.

Биз мусулмонлар намоз, рўза каби амрларга тобеъ бўлсаг-у, атом, электр, сув ва тупроққа оид қонунларга бепарволик билан қарасак ёки янглиш англасак, Аллоҳнинг айрим буйруқларига эргашиб, бошқа амрларига эргашмаган бўламиз. Намоз ўқиб, рўза тутадиган мусулмон мазкур хусусияти билан ғайримуслимдан устун туради. Физика, кимё ва шунга ўхшаш илм соҳаларидаги қонунларга эргашган ғайримуслим эса, бу хусусда мусулмондан муваффақиятлироқ бўлади. Энг тўғри иш намоз ўқиб, рўза тутганимиздек, физика, кимё китобларида ёзилган қонунларни тушуниб, уларни ҳам ҳаётимизга татбиқ этишдир. Ўқув китобларидан ўрин олган Аллоҳнинг қонунларини Далтон, Кеплер, Марйот ва Нўйтон исмли илм олимлари кашф этган, холос. Қонунларга уни топган олимнинг исми берилди. Илм одамларини тақдирлаймиз, албатта. Лекин илмий китоблардаги бутун қонунлар Аллоҳга тааллуқли эканини унутмаслигимиз керак. Илм-фан китоблари Раббимизнинг сифатларини англатади. Демак, намозини ўқийдиган бир мусулмоннинг илмий китобларни ўрганиши ҳам ибодатдир.

Аслида мусулмонлар олиҳиммат, жувонмард бўлиши керак. Аммо кўпларимизнинг худбинлигимиз исломиятимизни емира бошлади. Кўпларимиз ўзимизни, уйимизни, қариндошларимизни ўйлаймиз, холос. Тараққиётни, жамиятни ўйлайдиганлар жуда озчиликни ташкил этади.

Ҳолбуки, исломият худбинлик эмас, балки инсонпарварлик, жувонмардлик асосига қурилгандир.

Кўпгина диндорлар ҳаётдан завқ олмаётганини айтади. Булар худбинликнинг асири бўлган кимсалардир. Асирлар ҳаётдан завқ олмайди. Худбинлик асосидаги ибодатлар инсонга завқ бермайди. Аллоҳнинг «Сомад» сифати бор. Сомад - ҳеч нарсага муҳтож эмас, барча нарса унга муҳтождир, деган маънони ифода этади.

Мўмин имкони борица жувонмард бўлса, бу сифатни жузъий маънода яшайди.

Аллоҳ ёмон нарса яратган эмас. Аммо Аллоҳ яратган нарсаларни яхши тарафга ҳам, ёмон тарафга ҳам қўллаш мумкин. Узумдан шарбат ҳам, шароб ҳам тайёрлаш мумкин.

Худбинлик ҳам, аслида, узум каби маъсум ва фойдалидир. Худбинлик туфайли тараққиёт бўлиши мумкин. Худбинликни зарарли ёки фойдали йўналишда қўллаш инсоннинг ихтиёрида. Муштарак ҳаракатлар ичида шахсий манфаатимизни таъминлай олаётган бўлсак, худбинлик яхши. Аммо яқка ҳаракатларда худбинлик зарарлидир.

Бошқача айтганда, ҳаром доирадаги худбинлик зарарлидир, ҳалол чегаралар ичидаги худбинлик эса, муштарак бир ҳаракатни ҳам ўзига асос қилиб олса, дунё ва охиратнинг саодатига сабабчи бўлади.